

Současné problémy sociální politiky (hodnocení a příprava politik)

garant kurzu : Prof. PhDr. Tomáš Sirovátka, CSc.
další učitelé: PhDr. Jiří Winkler, PhD., PhDr. Imrich Vašečka

Identifikace kurzu :

Magisterské kombinované studium SPSP

Povinný kurz specializace Sociální politika a specializace Trh práce a politika zaměstnanosti

2 hodiny semináře týdně

Zakončení kurzu: zápočet (viz dále)

Cíl kurzu :

Cílem kurzu je prohloubit poznatky o soudobé české sociální politice v evropském kontextu a rozvíjet schopnost studentů tvůrčím způsobem aplikovat teoretické, metodologické a věcné poznatky získané v jiných předmětech při analýze, hodnocení a přípravě sociálně-politických řešení aktuálních problémů sociální politiky v České republice.

Postup práce v kurzu je tak průpravou pro závěrečnou státní magisterskou zkoušku.

Program:

Kurz je sestaven z úvodního semináře a čtyř tématických bloků.

Tématické bloky jsou zvoleny tak aby pokryly klíčové oblasti sociální politiky a jsou vybrány podle aktuálních sociálně politických témat řešených v České republice

Pro rok 2006:

Téma 1 Důchodová reforma;

Téma 2 Politika zaměstnanosti a Národní akční plán zaměstnanosti;

Téma 3 Koncepce a realita rodinné politiky;

Téma 4 Sociální pomoc a sociální služby v kontextu sociálního začleňování.

Každý tématický blok obsahuje 3 části (3 semináře):

1 Obecná východiska řešení - definice problému, jeho význam, rozsah a intenzita problému, faktory (sociální, ekonomické, politické, atp.) ovlivňující problém a jeho řešení. Etické volby spojené s řešením problému, jejich legitimita.

2 Rozbor a hodnocení současných a navrhovaných řešení: legitimita cílů, efektivnost nástrojů, záměrné a nezáměrné efekty (reálné, očekávané), role sociálních a politických aktérů.

3 Vypracování a zdůvodnění vlastních (alternativních) řešení - návrh obsahuje: hlediska etická (sledované cíle jejich legitimita), hlediska racionality (efektivnost, legitimita, ekonomická efektivita), hlediska implementace (průchodnost řešení, role aktérů, postupy).

Úvodní seminář:

metodika analýzy, hodnocení a přípravy alternativ řešení
zadání úkolů

Při řešení jednotlivých témat jsou hledána systémová řešení a je přihlíženo k národní i lokální úrovni i k nadnárodnímu kontextu. Opatření sociální politiky jsou koncipována s přesahem k dalším veřejným politikám, zejména k sociální práci, k hospodářské politice, ale i k dalším veřejným politikám.

Scénář dalších seminářů

- 1 stanovení programu diskuse (učitel)
- 2 konzultace a diskuse analýz, hodnocení a dále pak návrhů 3 vybraných studentů (diskusi řídí určený student)
- 3 shrnutí a závěry diskuse (určený student, učitel)

Úkoly studentů k seminářům

Studium literatury a pramenů k tématům.

Ke každému tématu a jeho části, tedy na každý seminář zpracuje každý student vlastní teze v rozsahu 1-2 stran.

Aktivní účast na semináři: prezentace vlastních tezí, diskuse tezí ostatních studentů.

Určení studenti prezentují na každém semináři vlastní teze (jsou předem určeni - jednotlivý student případně menší skupina studentů ke každému tématu a semináři, ostatní studenti kladou otázky a komentují).

Specifikace úkolů pro zpracování tezí k jednotlivým seminářům (shodné pro téma A až D):

1. seminář: rozbor problému, jeho příčin, důsledků, potřeb řešení, principů řešení podle etických, sociálních a ekonomických hledisek.
2. seminář: rozbor a kritika existujících řešení a koncepcí - v kontextu jejich potřebnosti, adekvátnosti problému, legitimacy cílů a prostředků, principů, efektivnosti nástrojů, ekonomické efektivity, nezáměrných důsledků.
3. seminář: návrhy vlastních alternativ řešení - politik, koncepcí a jejich obhajoba: cíle a principy řešení, nástroje, implementace (organizační a procesuální hlediska), evaluace.

Rámcová charakteristika problémů:

Téma 1 Důchodová reforma;

Demografická změna je zásadní výzvou pro úvahu o rekonstrukci etických i ekonomických principů důchodových systémů. Etický problém: kdo (které generace, které skupiny a v jaké míře) má nést náklady na "stárnutí společnosti" ? Do jaké míry je spravedlivé přenášet rozdíly v postavení na trhu práce v produktivní fázi života do fáze neproduktivní ? Ekonomický (a sociální problém): jak zajistit "jisté, odpovídající" důchody a "udržitelný důchodový systém současně.

Téma 2 Politika zaměstnanosti a Národní akční plán zaměstnanosti;

V roce 2005 specifikujeme problém politiky zaměstnanosti jako možnosti a limity strategie aktivizace klientů na trhu práce, individuálního přístupu ke klientům a uplatnění preventivních opatření v české politice zaměstnanosti při rozvoji lidských zdrojů a kvality pracovní síly.

Téma 3 Koncepce a realita rodinné politiky;

Rodinné politiky evropských jsou postaveny před výzvy klesající fertility a nových sociálních rizik jako je chudoba dětí či handicap matek na trhu práce. Faktory, jež ovlivňují tyto fenomény, jsou jistě velmi komplexní. Ukazuje se ovšem, že tradiční přístupy podpory rodiny vycházející z předpokladu modelu živitel - pečovatelka dnes nefungují, neboť v některých ohledech neodpovídají novým realitám. Jaké jsou tedy možnosti veřejných politik ?

Téma 4 Sociální pomoc a sociální služby v kontextu sociálního začleňování.

Problémem sociálního státu, jenž se dostává pod tlak globalizace a ekonomických kritérií, je z jedné strany vztah mezi sociálním zajištěním a aktivitou na trhu práce (pracovní pobídky), na druhé straně schopnost ochránit zranitelné skupiny před chudobou a sociální exkluzí. Jsou tyto dva cíle slučitelné ? Jak vhodně kombinovat intervence dávkami a službami ve vztahu k různým dimenzím sociálního vyloučení ? Jaká míra decentralizace opatření a jaká participace různých subjektů je vhodná k dosažení citlivých řešení ?

Povinná literatura

Důchodová reforma - Literatura:

J. Myles A New Social Contract for the Elderly ? Pp.130-172 in Esping Andersen, G., Gallie, D., Hemerijck, A. a J. Myles 2002. *Why We Need a New Welfare State? A New Welfare Architecture for Europe*. Oxford: Oxford University Press.

Koncepce důchodové reformy MPSV 2005. (www.mpsv.cz)

Bezděková zpráva k alternativám důchodové reformy 2005. (www.reformaduchodu.cz)

Politika zaměstnanosti a národní akční plán zaměstnanosti - Literatura

Gallie D., Paugam S. *Welfare Regimes and the Experience of Unemployment in Europe*. Oxford Univ. Press 2000, s. 1 – 21.

NAPZ ČR 2004-2006.

Winkler J.; Žižlavský M. (eds) "Český trh práce a Evropská strategie zaměstnanosti". Brno 2004 s. 7 – 11; 115 – 124; 231 – 238.

? Sirovátka T. 2005. "Individuální přístup a strategie aktivace v politice na trhu práce v České republice." *Sociální práce*, 1, 41-55.

Koncepce a realita rodinné politiky - Literatura

Castles, F.G. 2003. "The world turned upside down: below replacement fertility, changing preferences and family-friendly public policy in 21 OECD countries." *Journal of European Social Policy* 13 (3): 209-227.

Saxonberg, S., Sirovátka, T. 2005 *Failing Family Policy in Post-Communist Central Europe*. JCPA, forthcoming.

Zpráva o rodině. MPSV 2005. (www.mpsv.cz)

Koncepce rodinné politiky MPSV 2005. (www.mpsv.cz)

Sociální pomoc a sociální služby v kontextu sociálního začleňování - Literatura

Saraceno, Ch. (ed) 2002. Social Assistance Dynamics in Europe. National and Local Poverty Regimes. Bristol: The Policy Press, pp. 81-119, 127-137, 235-258.

MPSV - návrhy zákona o sociální pomoci a o sociálních službách. (www.mpsv.cz)

Náročný akční plán sociálního začleňování ČR 2004-2006. (www.mpsv.cz)

? Winkler, J.; Šimíková, I.: Hodnocení vládního programu terénní sociální práce při obecních samosprávách. VUPSV 2005.

Podmínky zápočtu

1 odevzdání tezí ke 3 tématům ve třech částech podle dané osnovy (celkem cca 6 - 12 stran)

2 zpracování expertizy, tj. analýzy (hodnocení) a vlastního řešení k jednomu vybranému tématu (rozsah 13 -20 stran)

přijetí tezí a expertizy učiteli

Další doporučená (obecná) literatura:

Ringen, S. 1987. The Possibility of Politics. Oxford University Press.

Potůček, M. 1999. Křížovatky české sociální reformy. Praha: SLON.

Sirovátka, T. 2000. Česká sociální politika na prahu 21. století: efektivnost, selhávání, legitimita. Brno: MU.

Studium pramenů k aktuálním tématům sociální politiky: materiály, koncepce, návrhy MPSV a dalších rezortů případně jiných institucí v Č, materiály Evropské komise atp. (webové stránky: www.mpsv.cz, www.europa.eu.int., denní a odborný tisk)